

Fuga din Egipt

P RIMUL spectacol regizat de Silviu Purcărete pe care l-am văzut a fost "Richard III", la Teatrul Mic, avându-l în rolul titular pe Ștefan Iordache. Am chilit o zi de la liceu și, împreună cu fratele meu, m-am așezat cu noaptea-n cap la rând la bilete. Coada se întindea pe cea mai mare parte a străzii Sărindar, care coboară din Calea Victoriei spre Teatrul Mic. "Ce s-a băgat aici?" întrebau surescitați trecătorii. "Bilete la Richard III!" răspundeam noi cu un aer intelectual, oarecum superior. De-a lungul anilor am văzut "O scrisoare pierdută" tot la Teatrul Mic, pe urmă toate spectacolele montate de Silviu Purcărete la Teatrul Național din Craiova - "Piticul în grădina de vară", "Ubu Rex cu scene din Macbeth", "Titus Andronicus", "Phaedra" - și la teatrul "Anton Pann" din Râmnicul Vilcea - "Decameronul". L-am cunoscut personal pe marele regizor în toamna lui 1991, când se întorcea cu "Ubu Rex cu scene din Macbeth" de la Edinburgh. A acceptat să-mi acorde un interviu pentru suplimentul "LAI" al ziarului "Cotidianul", supliment condus de Dan C. Mihăilescu. Considera, atunci, destul de ciudat faptul că un regizor devine brusc important și în țara lui, după ce valoarea i-a fost recunoscută mai întâi afară. O anumită tristețe se intuia în vorbele sale. "Ubu Rex cu scene din Macbeth" s-a jucat în România, dar lumea l-a privit cu alți ochi abia după ce a revenit de la festivalul internațional din Edinburgh.

Pe 10 decembrie, la Craiova a fost prezentat spectacolul "Danaidele" realizat de Silviu Purcărete pe un scenariu propriu bazat pe scrierile lui Eschil. Este, probabil, cel mai important proiect teatral de la "Mahabharata" lui Peter Brook, care avea în distribuție 96 de actori. În "Danaidele", numărul celor prezenți pe scenă este 107. Spectacolul se joacă în întregime în limba franceză. Acest amplu proiect european, unic în România până acum, a fost susținut de cinci coproducători: patru mari festivaluri europene de teatru - Holland Festival, Wienerfest Wochen, Festivalul de la Avignon, Grande Halle de la Villette - și Teatrul Național din Craiova, coproducător asociat fiind Fundația pentru teatru și film "Tofan". De la 1 ianuarie, deocamdată pentru trei ani, Silviu Purcărete este directorul Centrului Dramatic de la Limoges, numit în această funcție de Ministerul Culturii din Franța. "Danaidele" încheie o etapă din cariera regizorului. Nu se știe dacă și când Silviu Purcărete va mai avea timp, cât va fi director la Limoges, să monteze în România. "Danaidele" marchează un moment excepțional pentru fenomenul teatral românesc și este, în același timp, un punct de referință pentru mișcarea teatrală fără frontiere.

Din tetralogia lui Eschil - "Rugătoarele", "Egiptenii", "Danaidele" și drama satirică "Amymon" - s-a păstrat doar prima tragedie. Pe baza acestui text, precum și a altor piese ale lui Eschil, Silviu Purcărete a încercat să refacă traseul tetralogiei. Scenariul spectacolului este superb. Deși este de la începutul umanității, actualitatea și chiar modernitatea lui nu sînt excluse, ci, dimpotrivă, conținute. Povestea celor 50 de fete ale lui Danaos care refuză să se căsătorească cu cei 50 de băieți ai lui

Egyptos, fratele lui Danaos, care fug din Egipt și ajung pe plajă la Argos, într-o țară străină, Grecia, pare, din punct de vedere al narațiunii, o poveste simplă. În esență, problematica piesei este însă extrem de complexă, incredibil de contemporană, ambiguă în anumite situații, greu de judecat în altele. Iată că, de la începutul ei, umanitatea a fost pusă mereu, deși uneori în forme diferite, în fața aceluiași probleme fundamentale. Paradigma este relativ simplă și valabilă, indiferent de evoluția științei și tehnicii. Și temele textului sînt o dovadă în acest sens: fuga, emigrarea dintr-o țară, ca singură soluție de scăpare din fața unor decizii pre-stabilite (ca Danaidele să se căsătorească cu Egiptenii; revoltă, nesupunere?); dreptul la azil (la Argos îi cer protecție și azil lui Pelasgos, șeful cetății); războiul (Egiptenii vin și se luptă cu Pelasgos pentru obținerea Danaidelor; după uciderea lui, nu le mai rămîne decît acceptarea căsătoriei); crima (în noaptea nunții, 49 de Danaide îșiucid soții); iubirea; sexualitatea; rasismul; religia (Împăratul și divinitatea), morală, toleranța; răzbunarea (Lyncheus le omoară pe Danaide).

S PECTACOLUL lui Silviu Purcărete păstrează atmosfera unei lumi magice, respectă numărul magic 50 și forța lui, și-l revelează pe scenă tot magic. Cuvîntul, imaginea, semnul teatral, muzica, costumul, lumina, armonia și eleganța relațiilor între aceste elemente fundamentale pentru teatru creează un spectacol de o mare energie, de un rafinament desăvîrșit, de o eleganță artistică impresionantă. El nici nu dezambiguiască, distrugînd, misterul, magia, și nici nu ermetizează, supralicitînd sensuri și conotații. Construcția spectacolului este de o rigoare matematică și perfect echilibrată, nu are nimic baroc, este exactă, rece și emoțională, în același timp.

Pentru a amplifica și a acutiza conflictele, tensiunile tragediei, Silviu Purcărete apelează la formula "teatru în teatru". Șase zei, Zeus, Hera, Artemis, Apollo, Poseidon și Hermes regizează cînic și ludic totodată povestea Danaidelor. Rostind replici, mici definiții ale tragediei semnate de Aristotel, Platon, Nietzsche, Barthes etc, zeii punctează sensul tragediei din puncte de vedere complementare. Dezbaterile lor pasivă și seniorială de la început naște de fapt spectacolul, care va fi în întregime dirijat și controlat de ei. Îmbrăcați complet în alb, așezați ceremonios la niște mese oficiale, tot albe, cu mici bazine de apă, se joacă cu bărcuțe, cu dominoul, și în fond cu soarta oamenilor. Pe măsură ce spectacolul pus de ei la cale se derulează, zeii se implică, crimele și sîngele îi înfierbîntă, dansează cu plăcere printre cadavrele egiptenilor, le omoară pe Danaide de cîteva ori, cu un sadism exacerbat. Ei provoacă și participă, în aceeași măsură, după bunul lor plac la soarta pămîntenilor. Oamenii sînt, la urma urmelor, piese care sînt asamblate și în finalul spectacolului, cad după principiul dominoului. Radu Beligan, Victor Rebengiuc, Alexandru Repan, Mariana Buruiană, Micaela Caracaș, Mihai Dinvalce își desenează impecabil personajele, împletind cu multă știință în inter-

Danaidele - regia Silviu Purcărete; FOTO: DORIAN DELUREANU

pretarea lor sarcasmul și jocul de dragul plăcerii, puterea și manipularea ei. Spectatorul are libertatea să aprecieze, să judece din punct de vedere moral, să aleagă binele și răul într-un spectacol în care religia, crima și sexualitatea coexistă.

Un impact extraordinar îl au cele două personaje colective, Danaidele și Egiptenii, Corul din tragedia antică. De data asta sînt două partituri distincte care aduc pe scenă o sută de voci care interpretează textul, îl nuancează în funcție de stare, de evenimente, amenințator sau precipitat, implacabil, solemn, disperat, care dialoghează, se confruntă, rîd, cîntă, bocesc. Impresionează nu numai numărul lor, dar și forța pe care-o degajă dinamica interpretare. Pe scena goală, fără nici-un fel de decor, încep să se înșire, pe două rînduri, Danaidele. Lepădate parca de un val imens (un turn îmbrăcat în albastru, asemănător cu cel din "Ubu Rex cu scene din Macbeth"), cele 50 de egiptene transfuge n-au identitate certă, în prima parte a spectacolului, pînă cînd Pelasgos (Victor Rebengiuc) le acordă azilul învaluite în pelerine albastre, cu chipurile acoperite de măști, ne privesc cu 50 de perechi de ochi pictați pe mască, impersonali, goi, care nu lasă să se vadă nici-o reacție. Ele bîntuie pe scenă mai mult ca niște umbre decît ca niște ființe. Fiecare duce cu sine o simplă valiză de lemn în care au o bucată de pîine, o lumînare, o cană pentru apă și, de asemenea, rochia de mireasă și cîte cinci furculițe cu care vor ucide. Nu se despart nici-o clipă de aceste valize, cu care de fapt se apără, își construiesc un pentagon în care se adăpostesc, un zid în fața invaziei egiptenilor. Ca în basme, cînd se aruncă în fața zmeului o seamă de obstacole, pentru a împiedica sau măcar a amîna confruntarea directă. După ce Pelasgos le primește în cetate, Danaidele își aruncă pelerinele. Povara originii egiptene trece pe umerii șefului cetății, care preia de acum soarta și responsabilitatea lor. Maska este azvîrlită, chipul comun, impersonal se sparge brusc și lasă să se vadă 50 de fețe distincte, 50 de fecioare care luptă să-și înfrunte destinul. Dărîmînd dintr-o suflare zidul de apărare al Danaidelor, Egiptenii intră în scenă în forță și se mențin pînă la sfîrșit pe această linie. Armonia și sincronizarea celor două personaje colective au presupus un imens efort pentru coordonarea (încă perfectibilă) mișcărilor și a glasurilor.

Unul dintre punctele tari ale spectacolului este alegerea Cocăi Bloos în Danaos, tatăl Danaidelor. Ideea unui Danaos extrem de bătrîn, aproape o mummie, care abia merge, nici bărbat, nici femeie, un fel de hermafrodit, menține nota ambiguităților. Coca Bloos creează un personaj solid, în paradoxuri: și palpabil, și straniu, și pămîn-

tean; și slab, și viguros. Acest rol de referință este, după părerea mea cel mai important rol pe care Coca Bloos l-a făcut pe scenă.

Din cele trei cupluri care joacă a *tour-de-rôle* Hypermnestra și Lyncheus se detașează foarte tinerii Adriana Irimescu (18 ani) și Alin Olteanu (17 ani și jumătate). Puritatea lor, dăruirea, incandescența interioară, naturalitatea, trăirea relației lor pusă sub semnul hazardului - ar fi cîteva din atributele interpretării lor. Prin stil, suplețe, chiar un anumit rafinament artistic se remarcă și Lucian Dolgan în Lyncheus.

Scenografia Ștefaniei Cenean se impune prin simplitate și eficiență. Cromatica aleasă pentru costume (alb, albastru, orange, tonuri de bej și crem), soluțiile pentru spațiu, crearea unui decor din costumele în sine, toate acestea și fiecare în parte sporesc plasticitatea spectacolului, sentimentul pictural care îl definește. Și scenografia Ștefaniei Cenean, și muzica lui Iosif Hertija, cu sonorități speciale și cu ciudate instrumente care invadează scena și la care se cîntă *life* (goarne, cornuri, vioară etc.) sînt deopotrivă personaje în spectacol.

"D ANAIDELE" lui Silviu Purcărete - o construcție precisă, geometrică, un mare mecanism - pun în evidență, mai mult decît orice alt spectacol al regizorului amestecul de umor, de spirit ludic și de simț al destinului. Iată chiar cum spune el povestea relativ simplă a celor 50 de fete ale lui Danaos care fug din Egipt ca să scape de o căsătorie silită. Azilul lor în Argos atrage asupra cetății lui Pelasgos năvala tinerilor refuzați. Danaidele trebuie să se supună pînă la urmă și să se pregătească de nuntă. Își vor ucide însă soții în timpul ceremoniei nupțiale și vor fi pedepsite. Silviu Purcărete așează toată povestea în perspectiva ludică și barbară a zeilor care au imaginat-o de dragul unui joc devenit finalmente sîngeros. Atotputernicii locuitori ai Olimpului sînt aduși pe scena vietii, așezați la vedere, pe scăunele, în fața meselor lor cu bărcuțe și domino. Olimpianii "trag sforile" destinului: calcule meschine, invidii, frustrări, plăcerea jocului, aranjamente, repetarea scenariului. Odată declanșată însă, tragedia se urmează pînă la sfîrșit. Geniul lui Silviu Purcărete constă în a spori teatral esența tragică a destinului uman cu ajutorul elementului ludic, al umorului ca detașare. Puterea absolută este dezvăluită, "caborită", banalizată. Totodată ea rămîne implacabilă.

Un spectacol excepțional, greu de uitat, și despre care vom mai avea nenumărate prilejuri să vorbim.